

RYMARKSGÅRD

TAK 1461 Bygherrerapport om bebyggelse og grave fra
jernalderen og udateret palisade

Af Bo Jensen, arkæolog, Kroppedal Museum

I 2018 og 2019 gravede Kroppedal Museum et stort areal i Høje Taastrup, mellem Roskildevej, Bondehøjvej og gården Rymarksgård. Det samlede areal er omkring 40 hektar. Udgravningen er en bygherrebetalt undersøgelse forud for byggeri: arealet skal byggemodnes, og inden det sker, er det vores opgave at foretage en tilstrækkelig dokumentation af de arkæologiske levn.

Rymarksgård ligger i et nationalt kulturarvsområde, som er genstand for særlig bevågenhed på grund af de velbevarede bebyggelsesspor fra jernalderen. Det er da også jernalderens bebyggelse, der dominerer udgravningsresultaterne. Vi dokumenterede 64 konstruktioner, hvoraf 42 er treskibede langhuse. Næsten alle stammer fra ældre jernalder. Husene ligger spredt, og der behøver ikke have været mere end to eller tre samtidige gårde på arealet på noget tidspunkt.

Ud over de mange huse fremkom to forskellige gravpladser: en lille jordfæstegravplads med fire grave, og en brandgravplads med mindst to urnegrave. Brandgravpladsen er nok de sidste rester af en større plads, men begge kan oplagt tolkes som familiegravpladser for en enkelt familie i få generationer. Gravenes er næppe helt samtidige med husene: på andre pladser er der gerne 500 til 1000 meter fra hus til grav, så i de perioder hvor man begravede folk på Rymarksgård, har der næppe været gårde her.

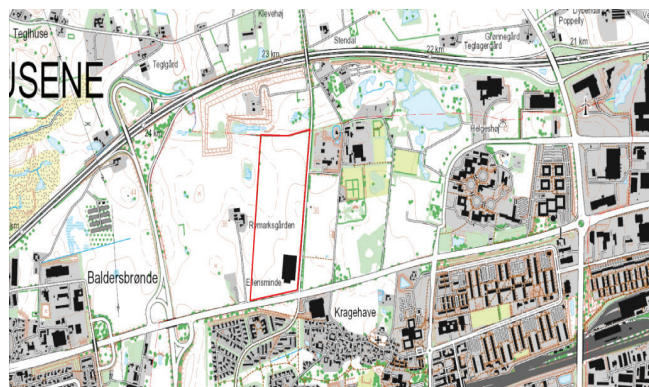
Endeligt fremkom to dele af en meget lang palisade. Vi savner midten af konstruktionen, der tilsyneladende svinger ud under Bondehøjvej. Her er den nok ødelagt af senere terrænregulering. I nord og syd er vi heldigere, og vi har mere end 250 meter sammenhængende palisade i syd. I alt har den været mindst 800 meter lang, og det er meget muligt, at den fortsætter nord for udgravningen.

En arkæologisk udgravning fjerner alle spor af fortiden. Vores mål er at dokumentere fortidsminderne så omhyggeligt som overhovedet muligt, og i den proces ødelægger arkæologerne faktisk det, vi udgraver. Vi dokumenter fortidsminderne med ødelæggende metoder, inden de bliver ødelagt uden dokumentation. I tilfældet Rymarksgård vil alle spor være utilgængelige, når området er bebygget, så det er sidste chance for at redde de informationer, der er i materialet.

Metode

Det øverste jordlag i det meste af Danmark er pløjjord. Det er også tilfældet her. På pløjemark er de øverste 25-50 cm så gennemrodede, at vi ikke kan se hvad der foregår. Ploven trækker gammelt materiale op til overfladen og begraver moderne materiale under dette, så vi har flintøkser og coladåser i ét rodsammen. Det kan vi ikke rigtigt bruge til noget. På Rymarksgård er vi faktisk i den usædvanlige situation, at der er meget få fund fra nyere tid. Vi fandt et par gamle mergelgrave i markens udkant, hvor bønderne havde dumpet affald af gule mursten, ølflasker og den slags, men på det meste af arealet var der ingen fund fra historisk tid.

På en arkæologisk udgravning fjerner vi pløjelaget med gravemaskiner, for at kunne ned til den mere uforstyrrede råjord. På Rymarksgård er denne lyst gulgråt leret sand. Råjorden ved Taastrup er en moræne, aflejret da isen begyndte at smelte efter sidste istid. I den lyse råjord kan vi se spor af fortiden som mørkere pletter: hver gang man har gravet et hul ned i råjorden, er der faldet mørk muld ned i det. Derfor kan vi se de dele af husene, der er gravet ned i råjorden. Det er især stolpehuller. Stolpehuller er de huller, hvor stolper har stået. Fra bondestenalderen og helt op i middel-

Herover udgravningen på kort, og herunder på Danmarks højdemodel. Nederst, muldafrømning med gravemaskine.

alderen var den almindelige byggetradition i Danmark at bygge huse med et skelet af jordgravede stolper, der bar taget. I oldtiden, til og med vikingetid, stod stolperne inde i husene. Først i mid-delalderen ser vi huse hvor væggene bærer hele tagets vægt. I mange af husene på Rymarksgård kan vi se den ene væg, men ikke den anden. Det er et mønster, vi især ser, når husene ligger på skråninger. Enten har man gravet vægstolperne lidt dybere ned i den ene side af huset, eller også har bønderne siden pløjet lidt dybere på den anden side, og ødelagt sporene. I hvert fald kan vi se, at husene havde væg med jordgravede stolper, men at denne kun er delvist bevaret.

Når pløjejorden er fjernet renser vi efter med skovl, så vi tydeligt kan se anlæggene. Så ridser vi dem op, markerer dem med malerpinde, og måler dem ind med GPS. Selv når anlæggene står tydeligt, skal der kun en regnbyge til at skjule dem igen. Pinde og planer er helt nødvendige, for at bevare overblikket.

Vi undersøger stolpehullerne ved at grave en lodret profil gennem dem. Så kan vi se, hvor dybe de er, om bunden er flad eller spids. Det hjælper os med at forstå, hvilke stolper hører sammen, og hvordan husene har været bygget. I de små, runde manges-tolpeanlæg på Rymarksgård kan vi se, at de yderste stolper er dybere, den indre konstruktion mere overfladisk. I langhusene er det omvendt: dybe indre stolper, overfladiske ydre stolper.

Den anden type anlæg, vi ser ofte, er gruber. Gruber er ganske enkelt huller i jorden. De kan være gravet med mange forskellige formål: som lager, for at tage ler, eller til at deponere affald i. I en af gruberne på Rymarksgård har vi lertagning i ét hjørne og et vand-hul i et andet. Her har man sandsynligvis gravet ler og æltet det med vand med et samme, så det var klart til at bruge i byggeriet. Det meste ler på Rymarksgård er nok for sandet til, at man kunne lave rigtig god keramik af det, men husene krævede så meget materiale, at man næsten altid fandt det lokalt. I et samfund uden trillebøre var det frygteligt tungt arbejde at flytte så meget ler.

Der er ikke mange fund i dansk bopladsarkæologi. Oldtidens men-esker levede på jordoverfladen, ligesom vi gør, og den overflade, de levede på, er ødelagt af senere aktiviteter. Kun når de lagde ting ned i huller, finder vi dem. Det betyder, at det vi finder mest, er det affald, de gravede ned. Det er ofte dyrekogler (madaffald), potteskår, og trækul. Mange andre materialer overlever ikke i jorden. Vi må antage, at de havde uldtøj, lædersko og træskeer og alt muligt andet organisk materiale, men vi finder det ikke på bopladserne. Faktisk er det, vi finder mest af, keramik og flint, fordi det overlever så godt. Hvis stenalderbonden havde en bue og et kogger med pile, er det kun pilespidserne, vi finder.

Vi har også grave på Rymarksgård. Når vi graver grave, graver vi på en anden måde. Her graver vi forsigtigt nedad i vandrette lag, så vi kan tegne og fotografere hvert niveau, inden vi går videre. Vi lader en balk (en lodret jordvæg) stå i midten, så vi kan se profilet. På den måde kan vi både registrere det lodrette snit og de vandrette flader i graven på én gang. På Rymarksgård kunne vi se sporene af de svedne kister, før vi nåede ned til knoglerne.

I gravene optager vi en del fund som præparater. Det betyder, at vi skærer en jordblok ud, pakker den ind i plastfilm og gips gaze, og fragter den ind til laboratoriet, så den kan blive udgravet under bedre forhold. I laboratoriet kan vi arbejde med bedre lys og i mere fornuftige arbejdsstillinger, og her behøver vi ikke dække graven til, hver gang vi går fra den. I felten er vi nødt til at beskytte fundene mod fx forbipasserende dyr. Det giver bedre tid til at gøre arbejdet

Udgravning og registrering.

ordentligt, og mulighed for at konservere og stabilisere fundene, når de kommer frem.

Udgravningens forløb

Rymarksgårdudgravningen bestod af to faser: først gennemførte vi en forundersøgelse, hvor vi trak systematiske søgegrøfter med 15 meters mellemrum over hele arealet. Formålet med dette var at få et overblik, og erkende, hvor på marken der er, og hvor der ikke er, bevarede arkæologiske levn. Rent praktisk resulterede forundersøgelsen i et budget og en tidsplan for den egentlige udgravning.

Udgravningen løb over næsten to år. Vi begyndte prøvegravningen i februar 2017, og var færdige med denne fase i april samme år. I juli vendte vi tilbage og gravede til oktober. Næste år gravede vi fra marts til juli.

Når man arbejder udendørs, må man tænke på vejret. Meget af vores arbejde bliver mere besværligt, når der ligger sne, eller når lyset er dårligt i december og januar. Nogle gange gør vejret arbejdet umuligt: vi kan ikke grave med gravemaskine, hvis jorden fryser så meget, at råjorden kommer med op, når vi trækker mulden af. Vi kan ikke finde anlæggene, hvis feltet er dækket med tyk sne. Derfor foretrækker vi at grave fra forår til efterår.

Sommeren 2018 var den tørreste sommer, der er registreret i Danmark. Tørken gjorde nogle ting nemmere, men den gjorde det sværere at se farveforskelle i jorden. I hus 5 fandt vi først vægstolperne, da vi fik én af sommerens få regnbyger. Til gengæld var 2019 et normalt, vådt år, og især i marts havde vi så meget vand på arealet, at der var steder, vi ikke kunne arbejde.

Fordi udgravningen løb over så lang tid, var der flere forskellige mennesker involveret. I sommeren 2018 havde vi otte studerende fra Københavns Universitet ude i to uger. Derudover var vi typisk tre-fire mennesker på gravningen ad gangen, og der var altid mindst én færdiguddannet arkæolog fra Kroppedal på gravningen (hhv. Bo Jensen og Lotte Sparrevohn). På forskellige tidspunkter deltog desuden Stud. Ba. Jannick Nielsen, Stud. mag. Daniel Olesen, Stud. mag. Søren Pedersen, Stud. mag. Francesco Denaro, Cand. mag. Louise Melchior, Cand. mag. Julie Mertz, og Cand. mag. inspektør Jonas Sigurdsson (til opmåling).

Resultater

Der er 64 konstruktioner på Rymarksgård. Jeg skal her kun præsentere de mest spændende fund.

Et stenalderhus og spredte fund

De ældste fund på Rymarksgård stammer fra stenalderen. På den sydlige del af arealet er fundet en ganske stor koncentration af enkle stenredskaber. Desværre er der ikke her bevaret spor af periodens bebyggelse.

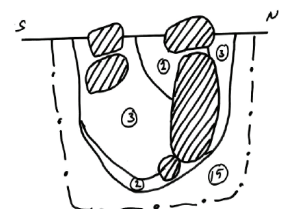
På den nordlige del af arealet fremkom derimod et regulært hus. Det store toskibede hus skal dateres til bondestenalderens slutning eller bronzealderens begyndelse, omkring 1800 f.v.t. Vi har flere fund af gruber med stenalderkeramik, både i nord og i syd, men vi har ikke fundet samtidige huse i nærheden af disse.

Bronzealderen

Bronzealderen er næsten usynlig på Rymarksgård, men også kun næsten: vi har et par huse, der kan dateres til bronzealderens

Optagning af præparat. Herunder: optagning af jordprøver fra brønden, og foto og tegning af stensat stolpehul i bondestenalderhuset.

slutning eller jernalderens begyndelse, omkring år 500 f.v.t., og vi har et enkelt fund af en tutulus, et meget karakteristisk bronzemykke fra ældre bronzealder, dateret cirka 1300-1100 f.v.t. Denne tutulus fremkom i en grube med jernalderkeramik, så den er flyttet i oldtiden. Den på skråningen lige under en bakketop, og det er en oplagt tanke, at den stammer fra en grav der siden er helt forsvundet. Alternativt kan tutulusen stamme fra en ødelagt brandgrav i felt 13. Museum Nordsjælland har gravet en brandgrav med en ganske tilsvarende tutulus ved Melby.

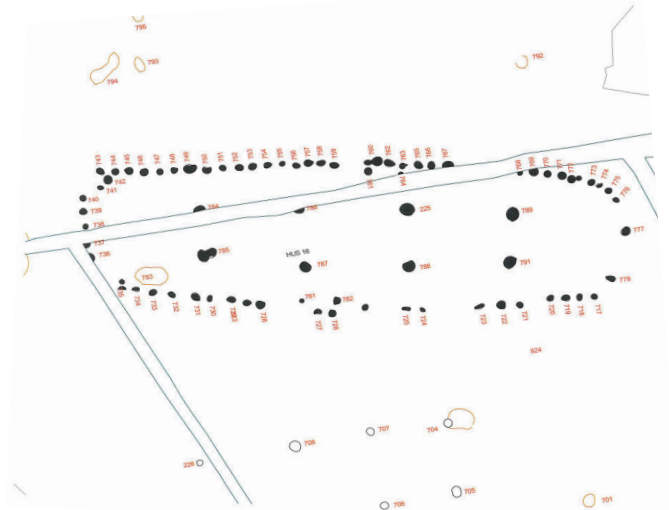
Mange jernaldergårde

De altdominerede levn på Rymsgård er huse fra jernalderen. De varierer i størrelse og bevaringsgrad, men generelt er de relativt små. På Rymsgård er der få overbevisende eksempler på at flere huse hører sammen til én gårdsenhed, noget vi ellers ganske ofte ser på andre pladser. På denne plads er dette kun sandsynligt i de tilfælde, hvor vi har fundet firstolpeanlæg, oldtidens hølader. De eneste genstande, vi finder fra jernalderen på Rymsgård, er skår af keramik. Kun i gravene har vi hele kar. Bopladskeramikken er enkel og uornamenteret, og den understøtter det ganske fattige indtryk, bebyggelsen giver. Et enkelt, ejendommeligt fund er værd at nævne her: over halvdelen af al keramik fra pladsen kommer fra én grube. Vi kan ret sikkert datere hele denne deponering til førromersk jernalder. Selvom der er over 1000 skår af omkring 100 kar i materialet, kan meget lidt af det sammensættes. Det er altså ikke hele kar, der er knust og smidt i hullet. I stedet giver materialet det indtryk, at man har opsamlet affald gennem længere tid et andet sted, og senere har begravet meget af dette i ét hul. Det virker ejendommeligt, også fordi resten af pladsen er så fattig på fund. Et af de mest imponerende jernalderhuse på Rymsgård er hus 16. Her var bevaret væg hele vejen rundt, kun ødelagt de steder, hvor bønderne senere har gravet drænen. For en gangs skyld fandt vi daterende materiale i stolpehullerne, nemlig randskår af et lerkar. Derfor ved vi med ret stor sikkerhed, at netop dette hus skal dateres til ældre førromersk jernalder, cirka 500 til 200 f.v.t. Vest for huset, lidt nede af bakken fandt vi en fin tokammerovn. Der er eksempler på fund af sådanne ovne fulde af fejlbrændt keramik, men de er ganske sjældne. De fleste ovne er tomme når vi finder dem, og det er ikke sikkert, at alle var keramikovne. Det er mere sandsynligt, at de fleste blev brugt til at tørre korn. Alt andet lige var der flere bønder end pottemagere i oldtiden. Vi er ikke helt sikre på, om ovnen her hører sammen med hus 16 eller det noget senere hus 15, der ligger lige ved siden af.

Palisaden

Palisaden er lidt af en gåde. Kroppedal har faktisk gravet nogle få lignende anlæg på andre pladser, men oldtidens palisader er ikke almindelige fund, og er ikke særligt godt forstået endnu. Først og fremmest er dateringsgrundlaget endnu meget usikkert.

Vi kan beskrive palisaden i nogle detaljer: den bestod af mange, ret tynde stolper, cirka 10-15 cm i diameter, og altså tættere i størrelsen på flagstænger end på telefonpæle. De var sat tre til fem pr. løbende meter. Der er kun én stolperække, og ingen tegn på, at palisaden er repareret eller udskiftet. Logisk må der næsten have været en tværgående konstruktion over jorden, så de mange stolper kunne stabilisere hinanden, men den kan vi ikke se arkæologisk. Der er ingen spor af egentlige porte i palisaden, men

Hus 16. Herover opmålt GPS-plan, herunder dronefoto, hvor stolpehullerne er markeret med mel, og nederst et foto hvor den tagbærende konstruktion er markeret med landmålerstokke.

der er områder, hvor den er afbrudt, eller er så nedslidt at vi ikke kan se den.

Noget af det mest påfaldende ved denne palisade er, at den ikke indhegner et område. Det er altså hverken en indhegning til dyr eller et fort. Vi mistænker, at den i stedet afgrænser et landskabsrum, og strækker sig hele vejen fra Hakkemosen op til udgravningen. En sådan palisade er nok mere en politisk markering end et effektivt forsvarsværk: det ville kræve et urimeligt stort antal soldater, at forsvare den effektivt.

Vi ved ikke hvor gammel palisaden er. Givet de andre fund på Rymarksgård, er ældre jernalder en oplagt mistanke, og netop i den periode ved vi, at der sker meget politisk. Længere sydpå på Sjælland, i Himlingøje ved Stevns, opstår sandsynligvis den første kongemagt, og også på Københavns Vestegn finder vi elitegrave med slangehovedfingerringe, der er del af dynastiets magtsprog. Der er fundet en grav med en sådan fingerring i Kragehave, lige syd for Rymarksgård. Det er bestemt ikke umuligt at palisaden er bygget af den første lokale aristokrat, der allierede sig med kongerne på Stevns, eller af hans modstandere.

Endnu er meget spekulation. For at blive klogere på palisaden skal vi først og fremmest have den dateret. Her håber vi på C14.

Forrådsbygninger

Vi har et antal små, ejendommelige bygninger med ottekantet eller rund grundplan og mange stolper. Bygningerne er ganske små, sjældent over 2 gange 3 meter, og tømmerforbruget påfaldende stort, både sammenlignet med de andre huse på pladsen, og med de andre huse i dansk arkæologi. Vi mistænker, at de små huse har haft hævet gulv, og at de mange stolpehuller stammer fra stolper, der bar dette hævede gulv. Over hele verden kender vi lagerbygninger, hvor man netop har hævet gulvet for at beskytte lageret mod dyr og fugt.

På Rymarksgård er det påfaldende, at disse bygninger ligger ganske fjernt fra alle andre huse. De er derfor næppe fadbure. Der er også påfaldende at de, modsat husene, ligger på skrå af verdenshjørnerne. Hvor husene altid ligger øst-vest, ligger de små bygninger ofte nordøst-sydvest.

De små huse tilhører sandsynligvis også ældre jernalder, men typen er dårligt forstået, og endnu dårligt dateret.

Gravene

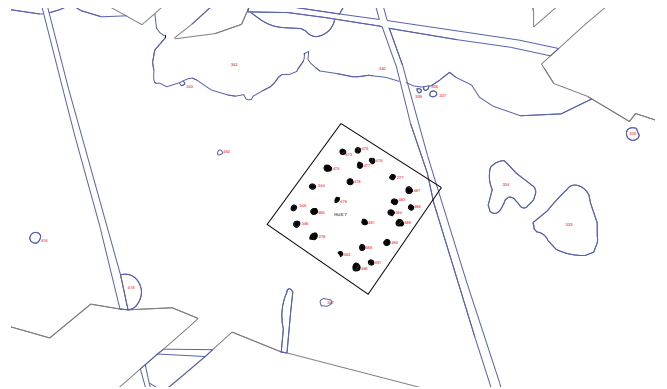
Der er to gravpladser på Rymarksgård, brandgravspladsen og jordfæstegravpladsen. Brandgravene skal nok dateres til yngre bronzealder eller førromersk jernalder, jordfæstegravene til romersk jernalder.

De to brandgrave er meget enkle. I begge tilfælde er de døde kremeret, og dele af de brændte knogler, trækul og aske fra bålet samlet i et lerkar. Desværre er begge grave også meget ødelagt af ploven. Vi har kun bunden af lerkarrene. Det er en oplagt tanke, at der en gang var flere grave på pladsen, men at de har stået så højt i jorden, at de er helt forsvundet. Vi kan datere gravene på gravskik: urnebrandgrave er typiske for yngre bronzealder og førromersk jernalder, cirka 1100 til 1 f.v.t. Den lille tutulus, der er fundet andetsteds på pladsen, kunne stramme fra en ødelagt brandgrav på dette felt.

De fire jordfæstegrave var også ganske nedbrudte, men af andre grunde: ubrændte knogler bliver gradvist opløst i jorden. Afhæn-

Palisaden. Det er umuligt at se alle stolpehuller fra ét sted.

Forrådsbygning på planen og markeret med stokke.

gigt af den lokale geologi kan den proces går hurtigt eller langsomt. På Rymarksgård er den gået hurtigt. I to af gravene var kun tænderne bevaret. Alligevel kan vi sige noget om gravskikken:

Alle de døde ligger med hovedet i nord. De synes begravet i kister, sandsynligvis bulkister lavet af udhulede træstammer. I kisterne ligger de døde i sideleje, med ansigtet mod vest, så de ligger på højre side. Tre af de fire grave indeholdt lerkar, der alle stod i hoveenden af graven, nogenlunde bag kraniet. I ét tilfælde var der også nedlagt hovedet af et dyr, sandsynligvis et får, i fodenden. Én grav var stensat: efter kisten blev anbragt i hullet, har man pakket hulrummet nord og øst for den med sten. En stor sten, vi fandt i en grube nær gravene, har muligvis tjent som gravmarkering. Senere er den så gravet ned, sikkert fordi den var i vejen for landbruget.

Gravgodset er meget simpelt: den rigeste grav indeholder to lerkar og hovedet af et dyr. To andre grave indeholder et enkelt lerkar hver. Det er nok indholdet i lerkarene, der var den egentlige gravgave. I den sidste grav er der ingen spor af gravgods overhovedet.

Denne gravskik er typisk for romersk jernalder (1-375 e.v.t.) Vi ser den samme placering af de døde, den samme placering af lerkar og dyreofre, også i meget rigere grave, og på Sjælland er det helt normalt, at der kun er ét kar i graven, også i grave med andet rigt udstyr.

Knoglernes anatomi fortæller os noget om de døde og deres helbred: to af dem var unge mennesker, der lige havde fået deres blivende tænder. De var næppe mere end 12-13 år gamle. En tredje var en gammel mand, hvis tænder var helt nedslidt. Vi ved ikke, hvor gammel han var, og de fattige blev nok slidt hurtigt. Den sidste person er vanskelig at vurdere, men synes voksen. De fire døde på jordfæstegravpladsen udgør nok én generation af begravelser på én gård. Mange af periodens andre gravpladser var i brug i tre-fire generationer, nogle få meget længere, men Rymarksgård-gravpladsen synes opgivet meget hurtigt.

Alt i alt gør jordfæstegravene et fattigt indtryk. Romersk jernalder er ellers en periode med store investeringer i begravelser. Samfundets elite blev begravet med guld og romersk import, og længere nede i den jævne befolkning finder vi grave med metalsmykker og glasperler. I sammenligning er de døde på Rymarksgård tilsyneladende ganske fattige bønder, måske det nederste trin over slaverne, der blev begravet helt uden gravgods. Alligevel har de altså haft deres egen gravplads.

Gravpladsen blev opgivet hurtigt, og det er en nærliggende tanke, at økonomien på gården var så dårlig, at familien til sidst fraflyttede Rymarksgård, og prøvede lykken et andet sted.

En brønd og fire ovne

Danmark er et godt sted at grave brønde: grundvandet står så højt, at der løber vand i ethvert dybt hul. Det betyder også, at vi sjældent kan kende oldtidens brønde, når vi finder dem. De ligner alle andre dybe huller. Fordi de ikke behøver være meget mere end én meter dybe, er det sjældent nødvendigt med egentlige brøndkasser, eller andre byggede detaljer, der afslører brøndens brug. På Rymarksgård har vi dog én brønd, hvor folk omhyggeligt har lagt flade trædesten, så de kunne komme ned til bunden. Den ligger midt mellem seks huse fra ældre jernalder, og hører rimeligvis til denne periode. Vi kan se, at brønden allerede var delvist genopfyldt, da stenene blev lagt ned, så den har været i brug i længere

Grave. Herover et lerkar i hovedenden af en grav, herunder skelettet i en anden grav.

tid. Det er muligt, at alle de seks huse rundt om brønden fik deres vand her.

Der er fire ovne i materialet. De tilhører to forskellige typer: vi har én simpel ovn, med ét kammer, og tre tokammerovne. Idéen i en tokammerovn er meget kort fortalt, at man fyrer i det ene kammer, og derefter lukker et spjæld og åbner til det andet kammer. Den varme luft bliver suget igennem det andet kammer, og skorstenseffekten driver temperaturen i vejret. På den måde kan man opnå en højere, tørre varme, med mindre risiko for at brandskade det, man varmer. Som diskuteret ovenfor, er mange af ovnene nok til at tørre korn. En af dem var genbrugt som losseplads for keramik, inden den blev dækket helt til, og her har vi en sikker datering til førromersk jernalder, ligesom de fleste af husene på pladsen. De andre kan ikke dateres helt så sikkert, men tilhører rimeligvis nogenlunde samme periode.

Ovnene er relativt sjældne fund, og det er en oplagt tanke, at flere gårde deltes om dem.

Fundene

Fundmaterialet fra Rymarksgård er fattigt, det store areal taget i betragtning. Vi har lidt over 100 opsamlinger af flint, et tilsvarende antal indsamlinger af dyreknogeter, og 232 indsamlinger af keramik. Som nævnt stammer over halvdelen af al denne keramik fra en enkelt grube.

Kun få af disse fund kan knyttes til husene. Langt de meste af fundmaterialet er overfladefund af flint eller fund fra gruber, der nok er fyldt op med affald. På Rymarksgård ser vi tydeligt, at gruber med stenalderkeramik kan ligge klods op ad huse fra jernalderen, selvom der er 3.000-4.000 år mellem grube og hus. Mange af fundene kan dateres til ældre jernalder, ligesom de fleste af husene, men der er også overraskende meget bondestenaldermateriale. Der må have været flere gårde på arealet i bondestenalderen, men vi finder dem ikke. De kan være fuldstændigt bortpløjet. Der er et par pilespidser, flere segl, og fragmenter af slebne økser i flinten fra Rymarksgård, men meget er simple, improviserede redskaber. Ofte har man bare slået et afslag og rettet den ene side lidt til, så man kunne holde på flinten uden at skære sig. Den slags improviserede redskaber var brug-og-smid-væk-kultur, og de kan ikke dateres særligt præcist. Alt tyder på, at de fortsatte i brug langt op i jernalderen.

Det er typisk for Danmarks oldtid, at dekoreret keramik er mest almindeligt i bondestenalderen. I jernalderen, den anden periode vi ser på Rymarksgård, er luksuskeramikken i stedet sortbrændt og glattet, så den minder om metal. Den slags luksuskeramik har vi ikke her. Der er nogle glattede skår, men selv gravkeramikken er meget ydmyg. Til gengæld har vi skår af to kar med huller. Det tolker vi normalt som sikar: i førromersk jernalder begynder man tilsyneladende at lave hytteost og lignende mejeriprodukter, som undervejs i processen skal sies gennem et klæde, så vollen løber fra. I dag ville man nok gøre dette i et dørslag, men i jernalderen har vi lerkar med huller. Ét af karrene fra Rymarksgård ligner mere et låg. Det er for fladt, til at man kan lægge et klæde med ostemasse i det, men det kunne bruges som hullet låg over et kar. Måske stammer det fra en røgmager, som man bruger i biavl.

De fleste skår på Rymarksgård er hverken hullede eller dekorerede. De stammer i stedet fra store forrådskar. Disse kar var udekorerede brugsgenstande, lige så funktionelle som nutidens plastikbøtter og øltønder. De skulle ikke se godt ud, de skulle bare

Trædesten fra brønden og dekoreret keramik fra bondestenalderen, henholdsvis skår med huller fra ældre jernalder.

være tætte.

Blandt de mere pudsige fundgrupper skal nævnes knusesten eller hammersten. Det er naturligt runde sten, nogenlunde på størrelse med en appelsin, med tydelige skader. De ligger godt i hånden, og har utvivlsomt været brugt til at knuse noget. Vi kan se, at oldtidens keramik meget ofte indeholder knust sten, og knusestenene har nok blandt andet været brugt til at knuse sten til keramikfremstilling. I sig selv er stenene umulige at datere. På fundkonteksterne kan vi se, at de i hvert fald forekommer i ældre jernalder, men de har sandsynligvis en meget længere brugstid.

Andre udgravninger i nærområdet

Taastrup vokser. I de seneste årtier har Kroppedal gravet rigtigt meget vest for Taastrup, og vi har også gravet på tre sider af Rymarksgårdudgravningen – mod nord, mod øst og mod syd. Kun mod vest, hvor Rymarksgård ligger, har vi ikke undersøgt endnu.

Nord for denne udgravning har vi haft en mindre udgravning inden støjvolden og Copenhagen Air Experience blev opført. Vi fandt enkelte grave fra romersk jernalder, nogenlunde samtidige med jordfæstegravpladsen på Rymarksgård. Desværre var denne gravplads meget dårligt bevaret. Den dårlige bevaring betyder også, at palisaden ikke er synlig på denne udgravning.

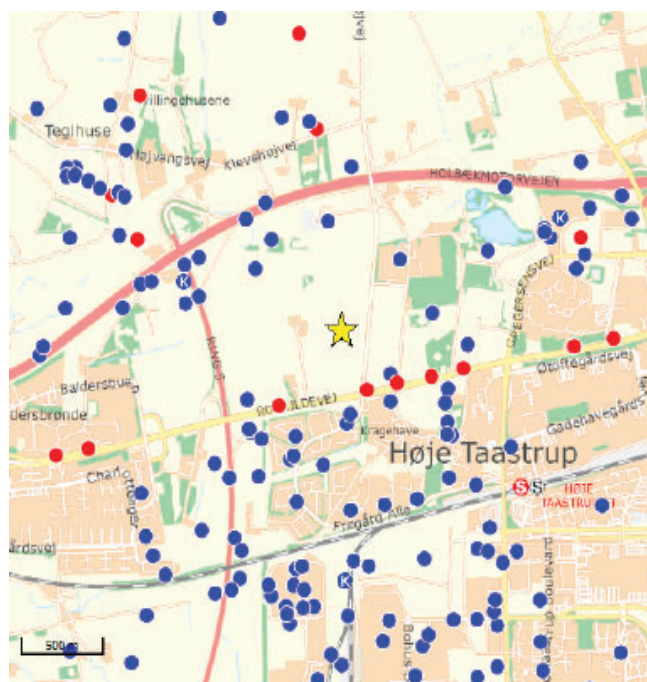
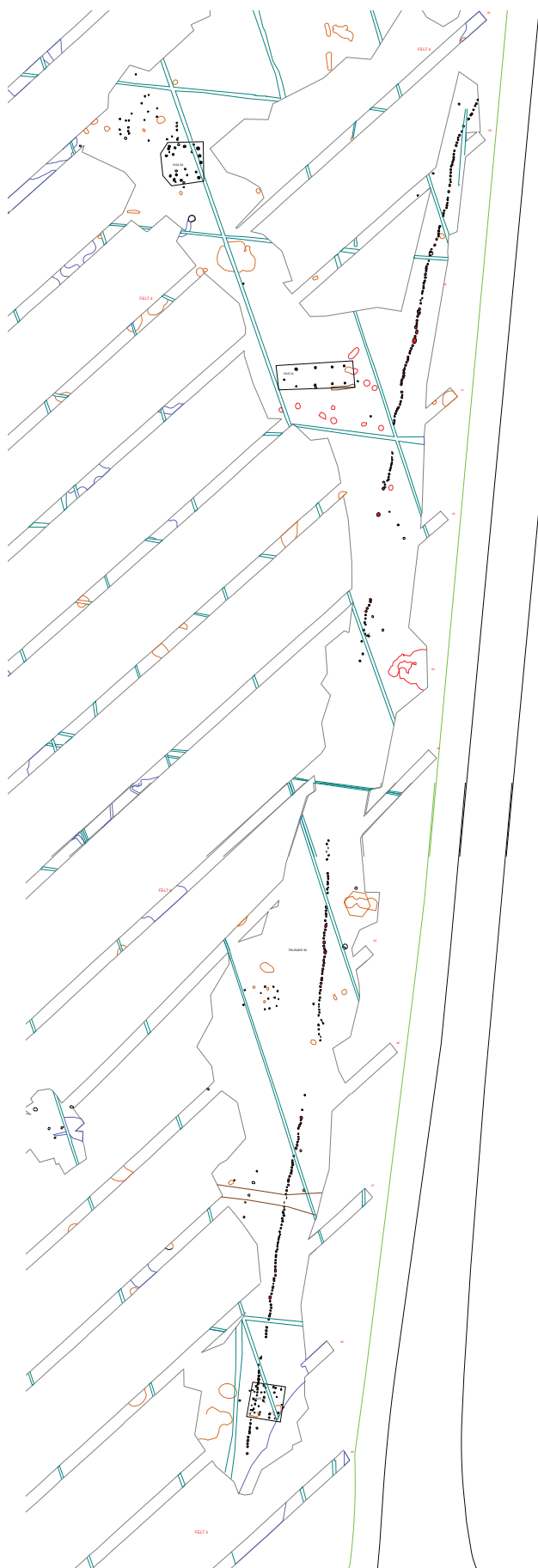
Øst for den nuværende udgravning har vi prøvegravet store arealer, uden at finde ret meget. Der er enkelte jernalderhuse, men de ligger meget spredt.

Lige syd for Roskildevej har vi gravet store bebyggelser, hovedsagligt fra ældre jernalder. Ligesom på Rymarksgård er der tale om spredte enkeltgårde. Beboerne på Rymarksgård har været naboer til beboerne syd for Roskildevej. Lidt længere mod sydøst, i Kragehave, fremkom en gravplads fra romersk jernalder. En af de begravede var en ung dreng med en gulfingerring. Disse orme-hovederinge tolkes som et elitesymbol. Måske var hans familie involveret i at opføre palisaden.

Vi kan ikke spore palisaden i udgravningerne syd for Rymarksgård. Det er muligt, at den er helt bortpløjet her, eller at den stopper ved Roskildevej.

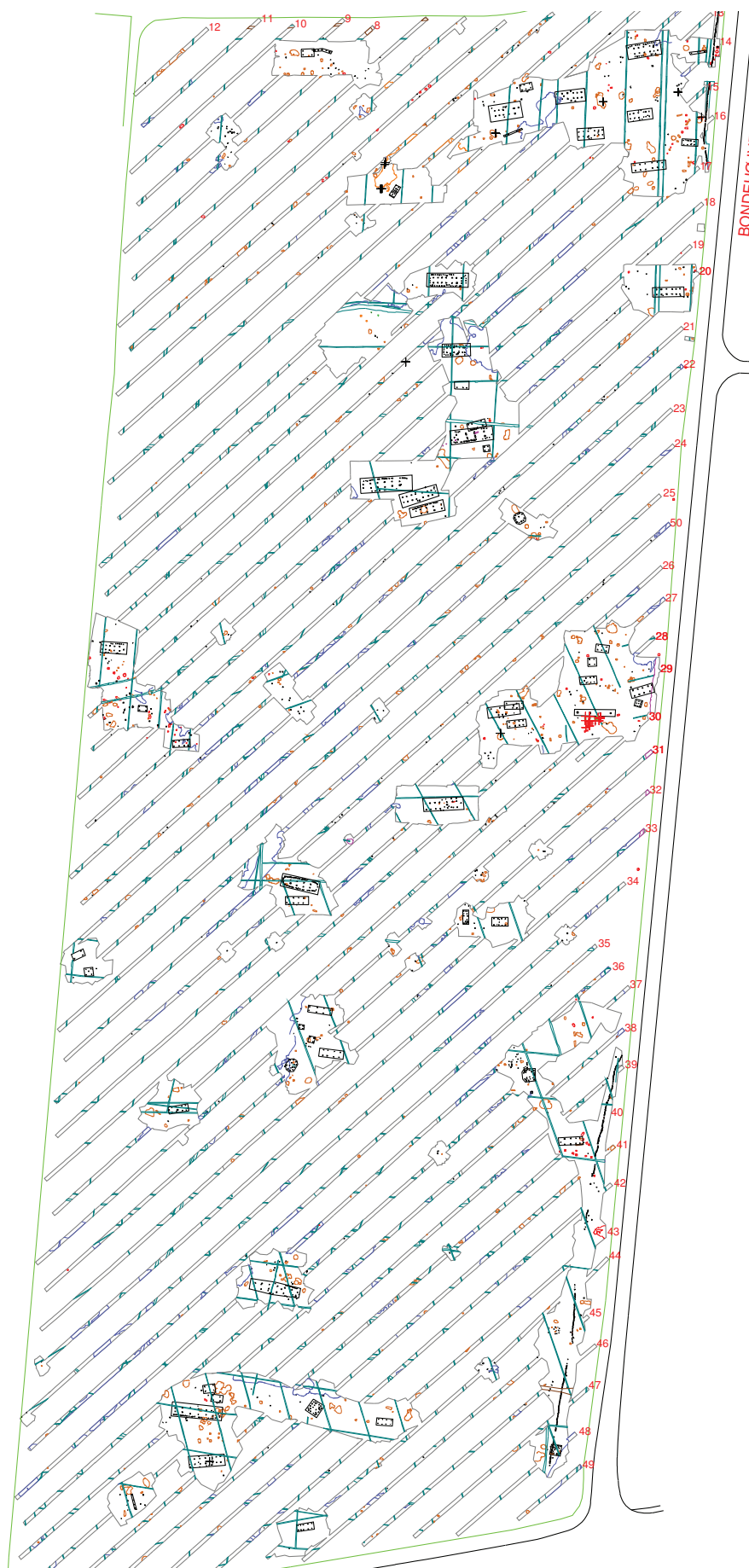

Flint overlever godt i jorden. Flintsegl og sleben stenøkse, bondestenalder

Til venstre plan over den sydlige halvdel af palisaden;
Herover et kort fra fund og fortidsminder: den gule stjerne er udgravningen, de blå prikker er tidligere undersøgelser, og de røde er milesten.
Herunder halvfærdig pilespid fra sen bondestenalder eller tidlig bronzealder.

Plan over hele udgravningen. Palisaden ses i udgravningens østkant.

Udgravningen ligger i Taastrup Kommune.

År f./e. Kristus

Resultater fra udgravning

2000

Historisk tid

1000

Vikingetid

Jernalder

500 f. Kr.-850 e. Kr.

0

- o Jordfæstegrave fra romersk jernalder jernalder
- o Palisaden og de små forrådshuse er udaterede. (men er sandsynligvis ældre jernalder)

1000

Bronzealder

1800-500 f. Kr.

- o 42 huse fra ældre jernalder
- o Brandgrave fra yngre bronzealder eller førromersk jernalder

2000

Bondestenalder

4000-1800 f. Kr.

- o Ét hus fra overgangen stenalder til bronzealder, og en pilespids
- o Talrige flintredskaber og dekoreret keramik fra bondestenalderen

3000

4000